

Kansankirkon jälkeen

Patrik Hagman, *Efter folkkyrkan – en teologi om kyrkan i det efterkristna samhället*. Artos. Skellefteå 2013, 267 s.

Pohjoismaiden kirkot ovat suurien haasteiden edessä. Itse asiassa haasteet ovat täällä jo nyt. Tilanne on päällä, kuten sanonta kuuluu. Arviot tilanteesta vaihtelevat hädestä hyssyttelyyn. Tilanne koskettaa erityisesti suuria kirkkoja, kuten luterilaisia kirkkoja Suomessa ja Ruotsissa. Näihin kirkkoihin kuuluu, tai on kuulunut, merkittävä enemmistö maan kansalaisista. Myös Suomen ortodoksista kirkkoa voidaan tietyin varauksin tarkastella suurten luterilaisten kirkkojen rinnalla.

Åbo Akademiassa työskentelevä teologian tohtori Patrik Hagman (s. 1976) pureutuu pohjoismaisten kirkkojen kriisiin kirjassaan *Efter folkkyrkan*. Hagmanin väitöskirja Iisak Niniveläisestä julkaistiin Oxfordissa vuonna 2010.

Puheenvuoroja kaivataan ja Hagmanin kirja on sekä punnittu ja kärjekäs sellainen. Hagmanin keskeinen huomio on, että kriisi on jo täällä. Hänen mukaansa kyse on ennen kaikkea teologisesta kriisistä, mikä ilmenee kirkkojen kykenemättömyytenä lähestyä itseään teologisesti. Kyse ei siten ole ”tuotteen” markkinointiongelmasta, vaan perustavanlaatuisesta identiteettikysymyksestä.

Keskeinen huomio Hagmanilla liittyy eroon valtion ja yhteiskunnan välillä. Valtio yksin ei muodosta ympäröivää yhteiskuntaan. Toinen päähuomio liittyy kirkkoon yhteisönä. Kirkossa on vallalla eräänlainen jäsenyyssekaannus: on sekä ”paperijäsenyyttä” että ”elävää” jäsenyyttä. Kolmas kantava teema kirjassa on kirkon henkilökunnan ja ”asiakkaiden” välillä vallitseva jännite. Nämä huomiot tekevät perustelluksi kysyä, mitä tai missä on kirkko? Juuri jäsenyyskysymyksen kohdalla kirkkojen teologinen epäselvyys ilmenee selkeimmin.

Efter folkkyrkan on hyvä muistutus teologian tarpeesta aivan kirkkojen arjessa. Kirkkojen on itse kerrottava mitä ne ovat ja haluavat olla. Se on tehtävä nimenomaan teologisesti. Kirkkojen ei tule toimia niin, että ne vain jäävät odottamaan kunnes joku, vaikkapa valtio, kertoo mikä on niiden paikka ja tehtävä.

Kesän 325 tapahtumat herättävät ristiriitaisia ajatuksia. Tiedetään, että keisari otti tuolloin vastaan sadoittain piispoja, jotka olivat kokoontuneet

ensimmäiseen yleiseen kirkolliskokoukseen Nikeassa. Tilanne oli piispoille varmaan hämmäntävä. Keisarillisissa tiloissa asteli juhluvieraina kovia kärsineiden esipaimenten joukko. Osa nilkutti, toisilta puuttui joku raaja ja joukossa oli myös kidutuksessa sokeutuneita. Keisarin kerrotaan tervehtineen Niilin laakson piispaa Pafnutiosta suutelemalla hänen silmäkuoppaansa, silmänsä tämä oli menettänyt juuri vainoissa. Hagmanin kirja pureutuu tähän jo toista tuhatta vuotta sitten alkaneeseen kohtamiseen kirkon ja valtiovallan välillä. Hän käsittelee erityisesti luterilaisen regimenttiopin taustoja ja esittää sitä kohtaan perusteellista kritiikkiä. Erityisesti yhdysvaltalainen aiheeseen liittyvä teologia on vahvasti esillä.

Ortodoksisilla kirkoilla on myös ollut – ja on edelleen – omat rajanvetonsa. Se ilmenee milloin kirkon ja valtiovallan sinfoniana, milloin marttyyriutena. Suomen ortodoksinen kirkko ei ole suuren enemmistön kirkko. Sen jäseniä on vain runsas prosentti Suomen väestöstä. Silti Suomen ortodoksinen kirkko kantaa huolta yhteisistä asioista ja on avoin kaikille yhteiskunnan jäsenille. Hagmanin loppusanat tulevaisuuden kansankirkosta sopivat mielestäni hyvin neuvoksi myös ortodokseille: ”Avoin kansankirkko ei välttämättä ole laitos- tai virkamieskirkko. Vastakkainasettelu avoimuuden ja selkeyden tai yhteisön ja inklusiivisuuden välillä ei ole pakollinen. Päinvastoin, yhteisöön voidaan toivottaa tervetulleeksi ja siellä voidaan tulla vastaanotetuksi. Avoimuus joka ei ole yhteydessä selkeyteen on vain tyhjyyttä. On toki mahdollista olla yhteisö ja selkeä vailla avoimuutta...”

Lars Ahlbäck